

Advies voor richtlijnen voor de
inhoud van het milieu-effectrapport
waterrecreatiegebied Emmen-Zuid

19 september 1991

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport
waterrecreatiegebied Emmen-Zuid / [Commissie voor de milieu-effect-
rapportage]. - Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-286-1

Trefw.: milieu-effectrapportage ; Emmen / watersportgebieden ;
Drenthe.

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van Emmen
Postbus 30001
7800 RA Emmen

uw kenmerk
91.060718/SenE/S

uw brief
11 juni 1991

ons kenmerk
UI178-91/Ro/hh/368-51

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Waterrecreatiegebied Emmen-Zuid

Utrecht,
19 september 1991

Geacht College,

Met bovengenoemde brief stelde u, als coördinerende instantie in deze procedure, de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid advies uit te brengen inzake de richtlijnen voor de inhoud van het milieueffectrapport (MER) waterrecreatiegebied Emmen-Zuid.

Overeenkomstig artikel 41n van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne bied ik u hierbij het advies van de Commissie voor de m.e.r. aan. Voor de inhoud verwijs ik naar de samenvatting, waarin de belangrijkste punten uit het advies zijn bijeengebracht.

De Commissie is van mening dat een belangrijke serie van samenhangende aspecten wordt gevormd door het in te stellen waterpeil in het recreatiemeer, de veranderingen in het hydrologisch systeem, de behoefte aan en beschikbare mogelijkheden voor watertoevoer, de waterkwaliteit die daardoor in het meer zal optreden en tenslotte de milieu-effecten van het gebruik van suppletiewater, ook op grotere afstand van het plangebied. Het advies besteedt hieraan op verschillende plaatsen aandacht. Voor een goede beschrijving van deze aspecten en een verantwoorde besluitvorming over alternatieven en varianten hiervoor, wijst de Commissie erop dat voldoende gedetailleerde wiskundige (geo)hydrologische- en waterkwaliteitsmodellen moeten worden toegepast, waarin de samenhang tussen de genoemde aspecten tot uiting komt.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de totstandkoming van de richtlijnen. Zij zal graag vernemen op welke wijze U van haar aanbevelingen gebruik heeft gemaakt.

Dr. H. Cohen,
voorzitter

Advies voor richtlijnen voor de inhoud
van het milieu-effectrapport
Waterrecreatiegebied Emmen-Zuid

Advies op grond van artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen
milieuhygiëne inzake de aanleg en inrichting van het waterrecreatiegebied Emmen-
Zuid,

uitgebracht aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Emmen
door de Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Waterrecreatiegebied Emmen-Zuid

de secretaris

mr. E.M. van Rosmalen

de voorzitter

dr. H. Cohen

Utrecht, 19 september 1991

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
SAMENVATTING VAN HET ADVIES	1
1. INLEIDING	3
2. DOEL EN PROBLEEMSTELLING, BESLUITVORMING	4
2.1 Doel en probleemstelling	4
2.2 Besluitvorming	5
3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
3.1 Voorgenomen activiteit; uitgangspunten en programma van eisen	6
3.2 Plan en aanpak en alternatieven	8
3.2.1 Aanleg en inrichting	8
3.2.2 Gebruik en beheer	10
3.2.3 Meest milieuvriendelijke alternatief	10
3.2.4 Referentiesituatie	11
4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING	11
5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	13
6. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN	15
7. LEEMTEN IN KENNIS, EVALUATIE ACHTERAF	16
8. SAMENVATTING VAN HET MER	16
9. PRESENTATIE VAN HET MER	16

BIJLAGEN

1. Brief van Gemeente Emmen d.d. 11 juni 1991 (kenm. 91060718 /SenE/S) waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
2. Openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure in Staatscourant nr. 117 van 18 juni 1991.
3. Projectgegevens en samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.

SAMENVATTING VAN HET ADVIES

Ter ondersteuning van de besluitvorming (wijziging bestemmingsplan en verlening ontgrondingsvergunning) over de aanleg en inrichting van een waterrecreatiegebied van 420 ha ten zuiden van Emmen, wordt de procedure van milieu-effectrapportage (m.e.r.) gevolgd.

Dit advies geeft aan welke punten naar de mening van de Commissie voor de m.e.r. in het milieu-effectrapport (MER) aan de orde zouden moeten komen.

Doel en probleemstelling, besluitvorming (hoofdstuk 2)

Uit de beschrijving van de probleemstelling zal duidelijk moeten worden:

- in hoeverre wordt ingespeeld op een maatschappelijk knelpunt, dan wel op meer commerciële doeleinden;
- hoe bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden verdeeld tussen de gemeente en particuliere organisaties;
- hoe de plaatskeuze, samenstelling en omvang van het project zijn bepaald;
- wat de behoefte is aan recreatiemogelijkheden in de regio en met welke aantallen bezoekers rekening wordt gehouden;
- wat de bestemming is van het zand (ontgroning) en wat de consequenties zijn als het zand niet (volledig) kan worden afgezet.

Het is van belang dat het MER een overzicht geeft van besluiten die al zijn genomen met betrekking tot het voornemen. Daarbij moet worden aangegeven hoe "hard" deze besluiten zijn.

Aangegeven moet worden welke functie/bestemming het plangebied heeft in relevante plannen op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

Tenslotte moet worden aangegeven welke overige beleidsuitgangspunten een rol spelen bij de opzet en uitvoering van het project.

Voorgenomen activiteit en alternatieven (hoofdstuk 3)

Het MER zal de verschillende onderdelen van de voorgenomen activiteit moeten omschrijven, alsmede de uitgangspunten voor de verdere ontwikkeling van het plan. Daarnaast is het van belang dat het MER uitgaat van een "programma van eisen", waarbij onder andere de bereikbaarheid en ontsluiting van het plangebied de aandacht verdienen.

Het MER zal duidelijk moeten maken welke eisen de verschillende onderdelen aan bepaalde aspecten stellen en wat de invloed is die de verschillende deelactiviteiten op elkaar uitoefenen (b.v. hydrologie, bodemgesteldheid, wijze van beheer).

Aansluitend bij de uitgangspunten en het programma van eisen kunnen alternatieven worden bepaald en omschreven met betrekking tot de onderlinge rangschikking van de elementen, de aanleg, de inrichting en het beheer van de verschillende voorzieningen. In het advies worden hiervoor bouwstenen aangedragen.

Tot de te beschrijven alternatieven behoort ook het meest milieuvriendelijke alternatief; het alternatief waarbij nadelige gevolgen voor

het milieu worden voorkomen, dan wel zo veel mogelijk worden beperkt voor zover zij niet kunnen worden voorkomen.

Tenslotte zal de referentiesituatie moeten worden beschreven; de situatie die ontstaat als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden.

Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling (hoofdstuk 4)

De bestaande milieutoestand en de ontwikkeling van het milieu als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen, moeten worden beschreven voor zover van belang voor de voorspelling van de milieugevolgen.

De Commissie vraagt aandacht voor:

- locatie-aspecten (o.a. de functies van het gebied);
- abiotische aspecten (bodem, grond- en oppervlaktewater);
- biotische aspecten (flora, fauna, vegetatie, ecologische relaties);
- landschap, cultuurhistorie, geluid, ontsluiting en verkeersstromen.

Gevolgen voor het milieu (hoofdstuk 5)

De nadruk moet naar de mening van de Commissie liggen op permanente, onomkeerbare effecten met betrekking tot de in hoofdstuk 4 genoemde aspecten, zoals ingrepen in de geomorfologie en (geo)hydrologie. De Commissie acht toepassing van één of meer voldoende gedetailleerde wiskundige (geo)hydrologische- en waterkwaliteitsmodellen noodzakelijk.

Vergelijking van de alternatieven (hoofdstuk 6)

Bij de vergelijking tussen de milieugevolgen van de alternatieven – die gerelateerd dient te zijn aan de autonome ontwikkeling – is de wijze waarop bij de alternatieven rekening is gehouden met de samenhang tussen de deelactiviteiten, een belangrijk aandachtspunt.

Leemten in kennis, evaluatie achteraf (hoofdstuk 7)

Informatie die van essentieel belang is voor de besluitvorming, mag uiteraard niet onder leemten in kennis worden opgevoerd. Zonodig zal hiervoor nader onderzoek moeten plaatsvinden. Mede gebaseerd op de geconstateerde leemten in kennis kan in het MER al een aanzet worden gegeven voor het door bevoegd gezag op te stellen evaluatieprogramma.

Samenvatting, vorm en presentatie van het MER (hoofdstuk 8 en 9)

De samenvatting van het MER moet voor een breed publiek toegankelijk zijn en als zelfstandig stuk leesbaar zijn.

Tenslotte geeft de Commissie nog een aantal suggesties met betrekking tot de vorm en presentatie van het MER.

1. INLEIDING

De gemeente Emmen heeft het voornemen een gebied van 420 ha ten zuiden van de kern Emmen in te richten als waterrecreatiegebied. Ten behoeve van de besluitvorming hierover (wijziging bestemmingsplan en verlening van Ontgrondingsvergunning) wordt de procedure van milieu-effectrapportage (m.e.r.) gevolgd, zoals die is beschreven in de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm), en wel omdat sprake is van:

- de aanleg van een recreatieve of toeristische voorziening van meer dan 50 ha (categorie 10.1 Besluit m.e.r.);
- de winning van oppervlaktedelfstoffen over een oppervlak van meer dan 100 ha (categorie 16.1 Besluit m.e.r.).

Het doel van dit advies van de Commissie voor de m.e.r. is de milieuaspecten van de voorgenomen activiteit af te bakenen en aanwijzingen te geven voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER). Hierbij is uitgegaan van artikel 41j van de Wabm, dat beschrijft wat ten minste in een MER moet worden beschreven.

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. Omdat de werkgroep hierbij namens de Commissie voor de m.e.r. optreedt, wordt zij verder in dit advies "de Commissie" genoemd. De samenstelling van de werkgroep is opgenomen in bijlage 3. Hierin staan ook de belangrijkste projectgegevens vermeld.

De Commissie werd per brief van 11 juni 1991 (zie bijlage 1) in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over de op te stellen richtlijnen voor de inhoud van het MER. Met de openbare bekendmaking van het voornemen op 18 juni 1991 (zie bijlage 2) ging de m.e.r.-procedure formeel van start.

Bijlage 4 bevat een overzicht van inspraakreacties, die door het bevoegd gezag aan de Commissie werden doorgezonden. Deze inspraakreacties zijn in het advies verwerkt.

2. DOEL EN PROBLEEMSTELLING, BESLUITVORMING

Artikel 41j, lid 1, onder a van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 41j, lid 1, onder c van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Doel en probleemstelling

In de startnotitie is het doel omschreven als:

"Het tot ontwikkeling brengen en inrichten van een gebied van circa 420 ha ten zuiden van Emmen met een specifiek toeristisch produkt, met een jaarrond exploitatie, gericht op dagrecreatie, verblijfsrecreatie, watersport en gezondheid."

De doelstelling moet meer concreet vorm krijgen in een beschrijving van de voorgenomen activiteit met alternatieven daarvan, mede op de grondslag van een goed uitgewerkte probleemstelling.

In de probleemstelling moet duidelijk worden in hoeverre met het voor-nemen wordt ingespeeld op een maatschappelijk knelpunt (bijvoorbeeld een gebrek aan recreatiemogelijkheden voor inwoners van de regio), dan wel op meer commerciële doeleinden (bijvoorbeeld het aantrekken van toeristen).

In verband hiermee is het van belang aan te geven hoe bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn/worden verdeeld tussen de gemeente (publieke functies; welke?) en particuliere bedrijven/organisaties (commerciële functies; welke?).

In het MER zal aangegeven moeten worden hoe de plaatskeuze, de samenstelling en de omvang van het project zijn bepaald en welke overwegingen daar een rol bij hebben gespeeld, in het bijzonder uit het oogpunt van milieubelang en ruimtelijke ordening. Het is gewenst in hoofdlijnen aan te geven wat het natuur- en landschapsbeleid van het Rijk en de provincie is ten aanzien van zuid-oost Drenthe, mede in relatie tot de hydrologische omstandigheden in dit gebied¹].

De behoefte aan recreatiemogelijkheden in de regio moet hierbij worden betrokken, waar mogelijk onderscheiden naar de diverse categorieën voorzieningen (zie 3.1). Als de gewenste oppervlakten en de verwachte hoeveelheden bezoekers zijn gerelateerd aan marktonderzoek en/of vraag/aanbodanalyse, is het gewenst de resultaten hiervan in het MER beknopt weer te geven, met vermelding van de gehanteerde criteria.

1 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 4.

Daarbij dient dan te worden aangegeven hoe deze criteria zich verhouden tot de criteria die door de rijksoverheid worden gehanteerd bij planningsprocedures voor (openlucht)recreatie (LNV) en toerisme (EZ).

Aangegeven moet worden van welke aantallen bezoekers wordt uitgegaan bij de verschillende onderdelen van het project. In die beschrijving moet rekening worden gehouden met bestaande en in ontwikkeling zijnde recreatieve voorzieningen in de naaste en eventueel wijdere omgeving.

Bij de golfbaan gaat het erom dat een indruk ontstaat van de plaats die dit projectgedeelte inneemt in het gedifferentieerde geheel van golfbanen, regionaal en – eventueel – landelijk gezien. De Commissie is geïnformeerd dat in het plangebied ruimte wordt gereserveerd voor een 18-holes golfbaan. Zij beveelt aan in het MER hiervan uit te gaan.

Voor de aanleg van het recreatiemeer zal een oppervlak van ca. 130 ha worden ontgrond. Is er een bestemming voor het gewonnen zand? Zo ja, dient het zand aan bepaalde kwaliteitseisen te voldoen?

Als het zand niet geheel zou kunnen worden afgezet, wordt dan een kleiner oppervlak ontgrond of wordt minder diep ontgrond? Welke consequenties kan dit hebben voor het project, vooral voor de fasering?

2.2 Besluitvorming

Het project kent al een lange voorgeschiedenis; al in 1969 is met de planontwikkeling begonnen. Het is daarom van belang in het MER een overzicht te geven van de besluiten op gemeentelijk en provinciaal niveau met betrekking tot het voornemen. Daarbij moet worden aangegeven hoe "hard" deze besluiten zijn, zodat duidelijk wordt welke de daaraan verbonden randvoorwaarden zijn. Dit is met name van invloed op het ontwikkelen van alternatieven.

Ook is het wenselijk een indicatie te geven over bijstellingen van ideeën en gehanteerde normen die in de loop der tijd hebben plaatsgevonden (bijvoorbeeld de wijziging van 1000 ha oppervlak in 420; wat was hiervoor de maatgevende factor?).

In het MER moet worden ingegaan op de functie of bestemming die het plangebied heeft in de van toepassing zijnde plannen op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau en in hoeverre de toekomstige bestemming daarin past of daarvan afwijkt.

Ook moet worden aangegeven welke overige beleidsuitgangspunten een rol spelen bij de opzet en uitvoering van het project.

Te denken valt in ieder geval aan de volgende besluiten/beleidsdocumenten:

- Natuurbeleidsplan: hierin worden beleidsuitgangspunten genoemd ten aanzien van dagrecreatie, bijvoorbeeld ten aanzien van locatiekeuze van recreatiegebieden, verschillende vormen van recreatie en mogelijkheden voor natuurontwikkeling;
- Ontwerp-Herinrichtingsplan voor deelplan Emmen van de Drentse en Oost-Groningse veenkoloniën;

- Vierde Nota Ruimtelijke Ordening (Extra) en Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (hierin worden uitspraken gedaan over locatie-aspecten van en parkeren bij grote (recreatieve) voorzieningen);
- Streekplan Drenthe;
- Bestemmingsplan Emmen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"*.

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

3.1 Voorgenomen activiteit; uitgangspunten en programma van eisen

De voorgenomen activiteit is te omschrijven als het volgens plan inrichten, gebruiken en beheren van diverse recreatieve voorzieningen, waarbij de onderdelen in onderlinge samenhang moeten functioneren.

Bij de beschrijving van de verschillende onderdelen verdienen de aandacht:

- landschapselementen herinrichting Veenkoloniën: aanleg twee beplantingselementen, te weten 15 ha Ericase Bos en 50 ha Zuidbargerbos;
- dagrecreatie; amfibische recreatie en watersport: aanleg strandplas en Grote Rietplas (ontzanding), strand, gras, recreatievoorzieningen en Zuidbargerbos;
- kampeerterrein: aanleg terrein met bijbehorende voorzieningen en strandgedeelte aan strandplas. Hoeveel standplaatsen worden gerealiseerd? Welke voorzieningen worden getroffen (sanitair, riolering, electra e.d.)?
- Zuidbargerbos, Ericabos en Bosheuvel:
 - * bosdoelstellingen: natuurbos, productiebos, recreatiebos of mengvorm;
 - * inrichting; o.a. keuze plantsoen (aard en samenstelling van de begroeiing);
 - * beheer en exploitatie: omloop, dunningsregiem, etagebeheer e.d.
- golfterrein:
 - * keuze 9 of 18 holes in relatie met vraag en aanbod in de regio en met behoefteramingen volgens criteria en beleidsnota's Nederlandse Golf Federatie, Ministerie van LNV en eventueel de provincie Drenthe. De Commissie beveelt aan in het MER van 18 holes uit te gaan (zie ook 2.1 van dit advies);
 - * inrichting: driving range, oefenbanen, opbouw greens, keuze grasmengsel, drainage, beregening, accommodatie;

- * eventuele combinatie met wandel-, fiets- en ruiterspaden; veiligheidscriteria die daarbij worden gehanteerd
- * beheer en exploitatie: openbaar, commercieel, alleen voor leden; aantal spelersronden, wel of niet organiseren van grote evenementen
- kuureiland: aanleg hotel, kuurbad met bijbehorende voorzieningen, kuurpark; winning van mineraalwater. Het is wenselijk een aanduiding te geven van de te gebruiken technieken voor klimaatbeheersing en het gebruik van chemicaliën, pompen, filters e.d.
- bungalowcomplex: aanleg 550 bungalows met bijbehorende voorzieningen;
- woonwijk Rietveld: aanleg 75 woningen;
- NFN-terrein en west- en zuidoever: aanleg gebied voor bos- en natuurontwikkeling, aanleg terrein voor naturalistische recreatie;

Het MER zal de uitgangspunten voor de verdere ontwikkeling van het plan moeten weergeven (zie ook de startnotitie blz. 15). Deze uitgangspunten hebben onder andere betrekking op de omvang, locatie en zonering van de voorzieningen. Waar mogelijk zal ook een indicatie moeten worden gegeven van de vormgeving en materiaalgebruik van gebouwde voorzieningen en van het service-niveau bij de verschillende onderdelen.

Daarnaast is het van belang dat het MER uitgaat van een (met argumenten onderbouwd) programma van eisen, met inbegrip van een relatieschema en een behoeftenberekening voor de voorzieningen. Bijzondere aandacht verdienen daarbij:

- voorwaarden die verband houden met bosbouwkundige doelstellingen en natuurontwikkelingsmogelijkheden;
- eisen ten aanzien van bereikbaarheid en gebiedsontsluiting ten behoeve van voetgangers en rijwielverkeer, autoverkeer en openbaar vervoer. Hierbij moet inzicht worden gegeven in de wijze waarop het recreatiecomplex toegankelijk wordt gemaakt. De volgende vragen dienen te worden beantwoord:
 - * wordt uitgegaan van één centrale toegang dan wel van enkele gespreid gesitueerde toegangen?
 - * waar is (zijn) deze toegang(en) geprojecteerd en welke bedrijfs-technische en verkeerskundige overwegingen hebben een rol gespeeld?

Een en ander moet vergezeld gaan van:

- * prognoses ten aanzien van verkeer en vervoer (met vermelding van piekbezoekersaantallen) en het parkeren; soort en oppervlakte van verhardingen;
- * een aanschouwelijke beschrijving van de spreiding van de verkeersstromen over de toeleidende wegen en van de invloed daarvan op de capaciteit en het landschapsbeeld van die wegen.

In de beschouwingen moet de lopende (m.e.r.-)procedure voor een rijbaanverdubbeling van de Rijksweg 37 (gedeelte Holsloot - Duitse grens) en Rijksweg 34 (gedeelte Emmen-Zuid - Holsloot) worden betrokken.

- relevante informatie van de HELP-procedure voor de Herinrichting van een deel van het gebied.

Het MER zal een goed inzicht moeten verschaffen in de wijze waarop bij het ontwerp rekening is gehouden met de eisen die verschillende onderdelen aan bepaalde aspecten stellen en aan de invloed die de verschillende deelactiviteiten op elkaar uitoefenen. Een voorbeeld is de hydrologie. Andere voorbeelden betreffen de bodemgesteldheid en de wijze waarop deze in het ontwerp is benut. Ook de wijze van beheer (bijvoorbeeld het kiezen en handhaven van een bepaald waterpeil en de keuze van watervoorziening) is hierbij een belangrijk facet.

3.2 Plan van aanpak en alternatieven

3.2.1 Aanleg en inrichting

Hoewel ten aanzien van het voornemen al een aantal keuzen is gedaan, acht de Commissie het van belang dat belangrijke keuzen zo veel mogelijk worden gebaseerd op de in het MER te behandelen alternatieven.

Aansluitend bij de uitgangspunten en het programma van eisen kan worden bepaald welke alternatieven er zijn voor de onderlinge rangschikking van de elementen, de aanleg, de inrichting en het beheer van de verschillende voorzieningen. Daarbij verdient de noodzaak om conflicten te voorkomen tussen de diverse gebruiksvormen de aandacht, bijvoorbeeld door goede zonerings.

De Commissie acht het wenselijk, dat de alternatieven worden geschetst aan de hand van zodanig gedetailleerde inrichtingsschetsen, dat een goede beoordeling mogelijk is.

Bij de beschrijvingen van de verschillende mogelijkheden kan worden gedacht aan de volgende elementen:

Inrichtingsaspecten

1. Algemeen

- situering van de planonderdelen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van (bestaande of te creëren) ecologisch, landschappelijk en/of cultuurhistorisch waardevolle elementen;
- situering van gebouwde en ongebouwde voorzieningen
- ligging van eventuele bufferstroken en van gebieden met bos- en natuurbouw;
- verhouding tussen open en beboste gebieden en de aansluiting bij het bestaande landschap, inclusief de samenstelling van de aan te brengen beplanting;
- saneringsmaatregelen in verband met bodem- en eventuele grondwaterverontreiniging in de wijken (gedempte waterlopen): waaruit bestaan de verontreinigingen, wat is de bestemming van verontreinigde grond, welke maatregelen worden overwogen om (verdere) verspreiding tegen te gaan?

2. Ontgroning

- waterpeilen die in de verschillende compartimenten (recreatieplassen, bos- en natuurontwikkelingsgebieden, golfbaan e.d.) in het plangebied worden nagestreefd; invloed van deze nieuwe peilen op de hydrologische situatie in de verschillende deelgebieden;
- manier waarop de hydrologische situatie in het gebied van invloed is op de aanleg van de diverse voorzieningen;
- oeverlengte en hellingshoek van de plassen in relatie tot het wateroppervlak;
- lengte, breedte en soortensamenstelling van de na te streven oeverbegroeiing;
- te verwachten kwaliteit van het oppervlaktewater in relatie tot waterkwaliteitseisen in de aan te leggen plassen en in de bos- en natuurgebieden;

Bouw- en aanlegfase

1. Algemeen

- grondverzet; grondbalans;
- ingrepen in de waterhuishouding (tijdelijk en permanent), zoals (tijdsduur van) eventuele bronbemaling;
- aanleg bebouwde en onbebouwde voorzieningen, fasering daarbij;
- tijdsbestek waarbinnen het plan wordt uitgevoerd;
- wijze waarop met hoogteligging, berekening, drainage en peilvaststelling rekening wordt gehouden met natuurontwikkelingsdoelstellingen, met name langs de westelijke en zuidwestelijke oever van het meer;
- wijze waarop voor en tijdens de uitvoering van het project rekening wordt gehouden met eventuele archeologische en andere cultuurhistorisch waardevolle elementen;
- materiaalgebruik bebouwde voorzieningen, spreiding versus concentratie van voorzieningen;
- wijze waarop zonering wordt geconcretiseerd, relaties met bestaande activiteiten als wonen, werken en recreëren in de omgeving en met bijvoorbeeld stiltegebieden.

2. Ontgroning

- hoeveelheid en aard van het te ontgraven materiaal; wordt de grond op eventuele verontreinigingen onderzocht?
- wijze van afgraven, hellingshoek van de onderwatertaluds;
- samenstelling van de deklaag en van het te winnen zand;
- de vorm van de ontgroning(en); wijze waarop het zand wordt gewonnen;
- diepte van de winning;
- wijze van afwerking van belopen
- opslag en afvoer van gewonnen grond (wijze van transport);
- gebruiksmogelijkheden en afzetlocatie(s) van zand en deklaag;
- maatregelen om geluid- en stofemissie naar de omgeving te reduceren en verkeersoverlast tegen te gaan;
- fasering.

Ontsluiting

Interne en externe ontsluiting: kan gebruik worden gemaakt van bestaande wegen/fietspaden, of moeten nieuwe weggedeelten worden aangelegd? Hoe is de interne ontsluiting geregeld?

3.2.2 Gebruik en beheer

Uitgaande van de behandelde mogelijkheden voor aanleg en inrichting, kunnen mogelijkheden voor gebruik en beheer van de recreatievoorzieningen worden aangegeven.

Gedacht kan worden aan:

- waterkwaliteits- en waterkwantiteitsbeheer;
- gebruiksvormen recreatiewater;
- beheer van functionele groenvoorzieningen: wijze van (methode / keuze machines) bemesting; keuzen m.b.t maaien/begrazen, maaihoogte; bodembewerking; intensiteit eventuele berekening; gebruik van bestrijdingsmiddelen;
- idem voor de natuurontwikkelingszone(s), zowel met betrekking tot flora als fauna;
- beheer van de stranden: o.a. eggen/ploegen, intensiteit daarvan;
- wild- en faunabeheer: hoe wordt jacht geregeld? Hoe wordt gehandeld m.b.t. "schadelijk" wild zoals konijnen, eksters, kraaiachtigen e.d.? Worden cultuurvolgers (ratten, muizen, muggen e.d.) bestreden, zo ja hoe?
- controle van het water op ziektekiemen en andere preventieve maatregelen in verband met volksgezondheid;
- omvang, samenstelling en beheer van afvalwater [kuuroord²], met name met betrekking tot zoutbelasting en thermische belasting in geval van lozing op oppervlaktewater;
- omvang en beheer van overige afvalstromen (overig afvalwater, vaste afvalstoffen); mogelijkheden ter beperking;
- brandpreventie- en bestrijdingsplannen; handelen bij calamiteiten.

3.2.3 Meest milieuvriendelijke alternatief

In dit alternatief moet worden aangegeven hoe nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden voorkomen, dan wel zo veel mogelijk beperkt voor zover ze niet kunnen worden voorkomen. In de praktijk komt dit neer op het beschrijven van een milieuvriendelijke inrichting en een milieuvriendelijke uitvoering annex beheer. Daarbij horen ook milieubescherpende maatregelen ten gunste van de waterhuishouding en natuurontwikkeling.

2 Voor informatie over de samenstelling van het mineraalwater verwijst de Commissie naar het MER "Zoutwaterlozing op de Eems".

Meer concreet wil dit zeggen:

- Bestaande en potentiële waarden van het gebied zelf en van het gebied in relatie tot de omgeving, worden zo veel mogelijk ontzien;
- Nieuwe mogelijkheden voor natuurontwikkeling en landschapshouw worden zo veel mogelijk aangegrepen, met onder andere aandacht voor diversiteit bij het vormen van biotopen voor flora en fauna. Ook wordt aandacht besteed aan de landschapsecologische positie van het plangebied ten opzichte van zijn omgeving en de landschapsecologische positie van deelgebieden binnen het plangebied ten opzichte van elkaar;
- Overlast voor de omgeving door bijvoorbeeld verkeer of visuele hinder wordt zo veel mogelijk vermeden;
- Gestreefd wordt naar een optimale milieuhygiënische kwaliteit.

Tot milieubescherpende maatregelen behoren ook maatregelen die dienen tot het minimaliseren van negatieve effecten van recreatie, zoals oeverbescherming, afvalstoffenbeheer, een reglement met betrekking tot het gebruik van het gebied en organisatorische maatregelen ten behoeve van controle op naleving van het reglement.

3.2.4 Referentiesituatie

Ter vergelijking moet worden beschreven wat er zou gebeuren als de voorgenomen activiteit niet zou plaatsvinden. Hiermee wordt bedoeld de dan voorkomende situatie ten aanzien van inrichting, gebruik en beheer. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met autonome ontwikkelingen (o.a. in het agrarisch ruimtegebruik en recreatief gebruik) en met activiteiten die in geldende plannen zijn vastgelegd. De beschrijving van deze referentiesituatie dient als basis voor de beschrijving van de autonome milieu-ontwikkeling (zie hoofdstuk 4).

Voor een deel van het gebied zal deze situatie zijn het uitvoeren van het Herinrichtingsplan, deelplan Emmen van de Drentse en Oost-Groningse Veenkoloniën.

4. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING**

Artikel 41j, lid 1, onder d van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

De bestaande toestand van het milieu en de ontwikkeling van het milieu als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen (autonome ontwikkeling) moeten in het MER worden beschreven, voor zover van belang voor de voorspelling van de milieugevolgen.

Het gebied waarover deze beschrijvingen zich uitstrekken, wordt het studiegebied genoemd. Dit omvat het plangebied en de gebieden, die

door de voorgenomen activiteit of de alternatieven kunnen worden beïnvloed. Per milieu-aspect kan de omvang van het studiegebied verschillen.

De Commissie vraagt bij de beschrijvingen aandacht voor:

locatie-aspecten:

- * huidige bodemgebruik/functies van het plangebied;
- * ligging van het plangebied ten opzichte van natuurgebieden, bossen, wegen, spoorwegen, transportleidingen, bewoningskernen, de rioolwaterzuiveringsinstallatie, (agrarische) bedrijven e.d.;

Abiotische aspecten:

- * geologie: opbouw van het geologisch profiel en laagdikten; ruimtelijke verschillen in de opbouw van het profiel; afwisseling van goed en slecht waterdoorlatende lagen;
- * geomorfologie: hellingen en hoger gelegen gedeeltes;
- * bodemkundige opbouw: het voorkomen van verschillende bodemtypes en de aardwetenschappelijke betekenis daarvan;
- * geohydrologie: diepte grondwaterspiegel; voorkomen van meerdere watervoerende pakketten boven elkaar; aard, dikte en doorlatendheid van de scheidende lagen; samenstelling en stromingsrichting van het grondwater; eventuele kwel, kwaliteit en herkomst van deze kwel;
- * gevoeligheid/kwetsbaarheid voor veranderingen in de waterhuishouding;
- * de beschikbare hoeveelheid in en de waterkwaliteit van voor watertoevoer in aanmerking komende oppervlaktewateren en eventuele andere bronnen van suppletiewater.

Biotische aspecten:

- * aquatische en terrestrische flora, (karakteristieke) vegetatie en fauna; met name zeldzame soorten en indicatorsoorten, soortenrijkdom;
- * landschapsecologische relaties binnen het plangebied en met het omliggende gebied; de plaats van het gebied in een ecologische hoofdstructuur;
- * relatie tussen de abiotische en biotische aspecten, met name de afhankelijkheid van flora en vegetatie van bodemgesteldheid, waterstand en waterkwaliteit.

Landschap en cultuurhistorie

- * beschrijven en waarderen van bestaande landschappelijke, archeologische en andere cultuurhistorische elementen (verkavelingspatronen, open of gesloten ruimten e.d.)
- * visueel-ruimtelijke werking van deze elementen (openheid, doorzichten, reliëf).

Overige aspecten

- * achtergrondgeluidniveaus;
- * ontsluiting van het gebied
- * omvang verkeersstromen in het studiegebied.

5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Bij de beschrijving van de milieugevolgen gaat het niet alleen om negatieve gevolgen, maar ook om positieve gevolgen die optreden of worden bevorderd.

De nadruk zal moeten liggen op permanente, onomkeerbare effecten, zoals ingrepen in de geomorfologie en geohydrologie. De gevolgen zullen zoveel mogelijk in hun onderlinge samenhang moeten worden beschreven (cumulatie). Er moet rekening worden gehouden met de voorgestelde fasering. Ook zal, voor zover relevant, onderscheid moeten worden gemaakt naar aanleg, inrichting, en gebruik en beheer.

Er zal een aanduiding moeten worden gegeven van het te verwachten resultaat van mitigerende maatregelen om negatieve milieugevolgen te beperken of te compenseren.

Het MER zal moeten motiveren op welke manier de effecten zijn bepaald en beschreven. Hierbij gaat het om de betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van de gebruikte basisgegevens en van de gebruikte voorspellingsmethoden.

Het belang van een goede beschrijving van de veranderingen in het hydrologisch systeem en de behoefte aan watertoevoer (via de opstelling van een waterbalans) is zodanig, dat voor een adequate beschouwing van de voorgenomen activiteit en de alternatieven toepassing noodzakelijk wordt geacht van één of meer voldoende gedetailleerde wiskundige, (geo)hydrologische- en waterkwaliteitsmodellen.

Deze dienen allereerst een goede beschrijving van de bestaande situatie (zie hoofdstuk 4) mogelijk te maken en daarnaast de beschouwing van de gevolgen van verschillende waterpeilen en beheersvarianten. Vervolgens dienen de mogelijkheden voor toevoer van de bij die situaties benodigde hoeveelheden water te kunnen worden beoordeeld op hun milieu-effecten (plaats van onttrekking, resulterende waterkwaliteit in het recreatiemeer en het grondwater, invloed van introduceren van

'vreemd' water in het waterhuishoudkundig systeem op grotere afstand³)).

De inschatting van de ecologische consequenties (algen en hogere planten) van veranderingen in hydrologie en waterkwaliteit dient bij voorkeur te geschieden met gebruikmaking van ecologische effectvoorspellingsmethoden.

De volgende milieu-aspecten verdienen de aandacht:

Abiotische aspecten:

* gevolgen voor geomorfologie en bodem door veranderingen in:

- geomorfologische gesteldheid
- bodemlagen en bodemopbouw, in relatie tot veranderingen in de waterhuishouding
- samenstelling van de bodem (als gevolg van toe/afnemende mineralisatie, bemesting, gebruik van bestrijdingsmiddelen)

* gevolgen voor (geo)hydrologie door:

- veranderingen in het hydrologisch systeem, zowel kwalitatief als kwantitatief, onder andere als gevolg van de ontgroning, wijze van bemesten, eventuele drainage, beregening, onttrekking mineraalwater, lozing van zout en warm afvalwater⁴] e.d.;
- veranderingen in aanwezige gradiëntsituaties, zoals de overgang tussen droog en nat, en tussen voedselarm en voedselrijk

* gevolgen voor de grondwaterhuishouding door veranderingen in de grondwaterpeilen en -peilvariaties, grondwaterdebieten en -kwaliteit

* veranderingen voor de oppervlaktewaterhuishouding:

- onttrekkingspunten van het benodigde toe te voeren water en bijbehorende kwaliteit;
- waterkwaliteit in het recreatiemeer;
- introductie van 'vreemd' water in het waterhuishoudkundig systeem op grotere afstand van het project.

Biologische aspecten:

Negatieve en positieve beïnvloeding van actuele en potentiële biologische waarden:

- * door veranderingen in de hydrologie, geomorfologie en bodemopbouw;
- * door veranderingen in stofconcentraties in verband met veranderingen in bemestingsdruk, drainage, het gebruik van bestrijdingsmiddelen en eventuele lozingen van zout afvalwater;
- * door veranderingen in het gebruik van het gebied (betreding, verontreiniging door achtergelaten afval e.d.);
- * door veranderingen in de temperatuur van het water door eventuele lozing van zout water;
- * door beschadiging van oevers (surfplanken e.d.);

3 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 6.

4 Zie bijlage 4, inspraakreacties nrs. 7 en 8.

